Fahrettin Paşa ve Kutsal Emanetler

Şam'a haberden önce varan tren

Armağan Öztürk

Bir tren nasıl saklanır?

Bir kumandan bir treni nasıl saklar?

Lokomotifin dumanı çölün ortasında uzaklardan görünür. Tekerleklerin sesini gizleyemezsin. Üstelik trenin gideceği yolu herkes bilir. Medine'den kuzeye uzanan bir tek demiryolu vardır.

Fahrettin Paşa'nın saklayabileceği bir şey vardı: **Trenin ne taşıdığı.**

Kesilen hat

1917 baharında Hicaz Demiryolu'nda çalışanlar artık rayların yanında telgraf tellerini de gözlerdi. Bir telin kesilmesi, bazen biraz ileride yolun da bozulduğu anlamına gelirdi. 6 Nisan'da Büeyr'de yirmi iki ray sökülmüş, suyun yolun altından geçmesini sağlayan taş geçit havaya uçurulmuştu. Telgraf telleri de kesilmişti. İleriden gelecek bir treni durdurmak gerekiyordu. Fakat onu uyaracak haber şimdi hangi telden gidecekti?

Böyle bir yolun iki ucuna nöbetçi dikmek yetmezdi. Tüfek taşıyan asker de lazımdı, kırık rayın başında eğilip iki eliyle çalışacak usta da. Tamir trenleri bu yüzden demiryolcuları, aletleri ve onları koruyacak askerleri birlikte taşırdı. Lokomotiflerin su aldığı istasyonlar ayrıca korunurdu. Çölün ortasında susuz kalan bir makineyi, arkasındaki bütün bir tabur yürütemezdi.

Paşa’nın kararı

Bu hattın Medine’den Tebük’e kadar olan bölümünü korumak Fahrettin Paşa’nın vazifesiydi. Şimdi bir de o rayların üzerine kutsal emanetleri çıkaracaktı.

Mescid-i Nebevî’de, bu mübarek mekânda, yüzyıllar boyunca ümmetin dört bir yanından gelmiş hediyeler korunuyordu. İçlerinde bir Kur’an-ı Kerim vardı ki yazısı ancak büyüteçle okunabiliyordu. Bir vakitler bir insan, gözüyle güçlükle seçebildiği o harfleri sabırla kâğıda işlemişti. Şimdi küçücük kitap, onu hiç görmemiş insanların ellerinden geçerek binlerce kilometre yol alacaktı.

Fahrettin Paşa’nın önündeki güçlük şuydu: Emanetleri Medine’de tutarsa, bir sonraki baskın yolu uzun süre kapatabilirdi. Hemen yola çıkarırsa, şehri savunmak için ihtiyaç duyduğu askerlerden bir bölümünü onlarla göndermesi gerekecekti. Üstelik kendisi trene binmeyecekti. Tehlikeyi bilen bir kumandan için adamlarına vereceği en ağır emirlerden biri budur: Onları, kendisinin eşlik edemeyeceği bir yola çıkarmak.

Emanet defteri

Paşa emanetleri koruyacak heyeti kurdurdu. Görevliler defterleri açtılar. Altın bir şamdan da küçücük bir kitap da aynı dikkatle kayda geçti. Bazı eserlerin taşları yıllar içinde düşmüştü. Bunlar bile yazıldı. İstanbul'da bir sandık açıldığında hiç kimse, yıllardır boş duran bir yuvaya bakıp kayıp taşı çölün ortasında aramamalıydı.

Muazzam İstasyonu

Derken **14 Nisan'da**, kuzeydeki Muazzam İstasyonu'na saldırıldı. Saldıranların yanında toplar vardı. İstasyonu savunanlar ateşle karşılık verdi. Baskın kuvveti çekildi.

Emanet treni henüz Medine'deydi.

Medine’den ayrılış

Aradan yalnızca **üç gün** geçti.

17 Nisan’da sandıklar Şeyhülharem Zîver Bey’in gözetiminde yola çıktı. Zîver Bey’in Medine’deki vazifesi, Mescid-i Nebevî’nin hizmetlerini gözetmekti. O sabah vazifesi de kendisiyle beraber vagona bindi. Fahrettin Paşa ise Medine’de kaldı.

Çöl yolunda

Tren kuzeye ilerledikçe aralarında açılan mesafeyi düşünün. Medine'deyken bir sandık hakkında sorulacak sorunun cevabı birkaç kapı ötedeydi. Şimdi bir karar vermek gerekse Zîver Bey vagondaydı, Paşa şehirde. Aralarında, saldırıya uğrayan istasyonlar ve yer yer kesilen teller uzanıyordu. Trenin en büyük güvencesi, geçtiği yerlerde vazifesini yapan insanlardı. Üç gün önce Muazzam'da mevzisini bırakmayan asker de, daha önce sökülmüş bir rayın yerine yenisini takan demiryolcu da bu yolculukta pay sahibiydi.

Medine'den Şam'a tren olağan şartlarda üç günde varırdı.

20 Nisan. Üç gün doldu. Emanetler henüz Şam'a ulaşmamıştı.

21 Nisan. Bir gün daha geçti.

O iki günde treni neyin geciktirdiğini bugün kesin olarak bilmiyoruz. Fakat yolculuğun ne kadar sessiz yürütüldüğünü gösteren bir tanığımız var. Üstelik kendisi Şam'daydı: Osmanlı'nın yanında duran Mekke Emîri Şerif Ali Haydar Paşa.

Şam’a varış

22 Nisan’da Zîver Bey kutsal emanetlerle birlikte Şam’a vardı. Ali Haydar Paşa için bu, ansızın çıkagelen bir kafileydi. Kendisine önceden kimse, *Medine’den böyle bir tren geliyor,* diye yazmamıştı.

Peki, Fahrettin Paşa’nın telgrafı?

O da geldi. **Ama trenden sonra.**

Böylece Şam’a, emanetlerin yolda olduğu haberinden önce emanetlerin kendisi ulaşmıştı.

Ali Haydar Paşa İstanbul’a durumu bildirdi. Yollara saldırıların sürdüğünü yazdı. Şam’da emanetler için bir karşılama töreni yapılmamıştı. İstanbul’da da tören yapılmamasını uygun görüyordu. Çünkü kafilenin önünde daha Halep vardı. Ardından Anadolu’yu aşacak, İstanbul’a ulaşacaktı.

Gece telgrafı

24 Nisan gecesi tren yeniden yola çıktı. Bu defa Halep’e acil bir telgraf gönderildi. Kıymetli yükün Zîver Bey’le birlikte Şam’dan ayrıldığı bildiriliyor, onu korumanın herkesin boynuna borç olduğu söyleniyordu. Bir şehir ötekine nöbeti devrediyordu.

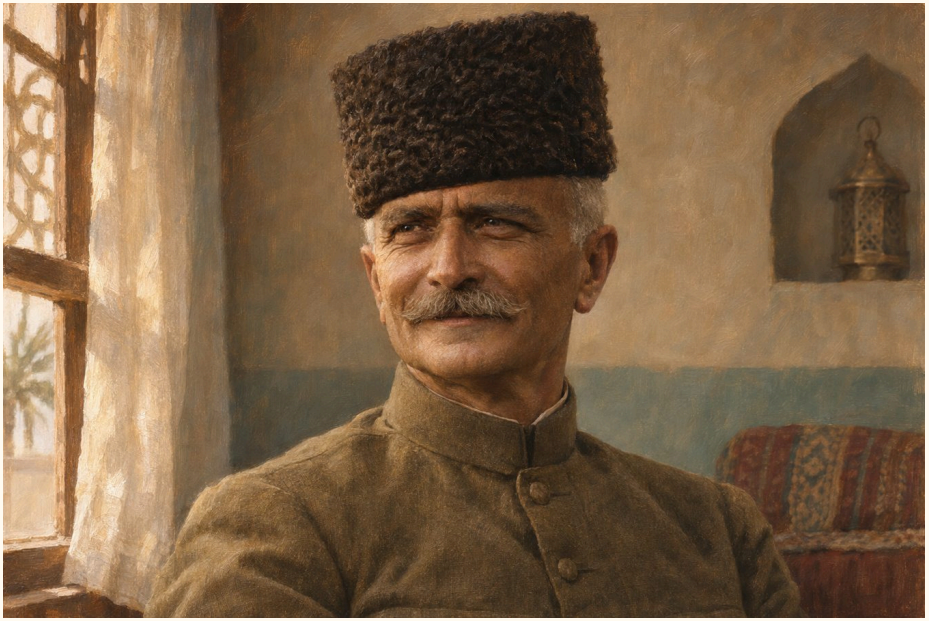
Sandıklar açılırken

Kutsal emanetler İstanbul’a ulaştı. Sandıklar açıldı. Medine’de bir deftere tek tek geçirilen eserler, bu kez İstanbul’da yine tek tek incelendi. İçlerinden biri, harflerini okuyabilmek için büyüteç gereken o küçük Kur’an’dı.

Onu vaktiyle yazan kişinin eli ne kadar sabırlıymış, diye düşünebilir insan. Bir de o sayfayı bize kadar ulaştıran elleri düşünmeli. Rayı yerine oturtan ustanın ellerini. Muazzam’da mevzisini bırakmayan askerin ellerini. Zîver Bey’e emanet edilen sandıkları kapatan elleri.

Medine’de kalan kumandan

Ve Medine’de kalıp, artık gözünün erişmeyeceği o yolculuğun sorumluluğunu üstlenen Fahrettin Paşa’yı.

Birlikte düşünelim

1. Fahrettin Paşa tren hakkında neyi gizli tutabilirdi?

2. Bir telgraf teli kesilince ilerideki treni uyarmak neden güçleşiyordu?

3. Emanetleri kayda geçirenler, eksik taşları bile neden deftere yazdılar?

4. Şam'a önce hangisi ulaştı, emanetler mi yoksa yola çıktıklarını bildiren haber mi?

5. Paşa Medine'de kaldı. Sence yolculuğun sorumluluğunu nasıl taşıdı? Hikâyeden bir örnek ver.

Küçük sözlük

Emanet *something entrusted*
Koruması için birine bırakılan şey.
Zîver Bey emanetleri teslim aldı.

Heyet *committee*
Bir iş için seçilen kişiler topluluğu.
Heyet eserleri deftere yazdı.

Kafile *group of travellers*
Birlikte yolculuk eden topluluk.
Kafile Şam'a ulaştı.

Kumandan *commander*
Askerlere ne yapacaklarını bildiren kişi.
Kumandan Medine'de kaldı.

Mevzi *defensive position*
Askerin korunup çevreyi savunduğu yer.
Asker mevzisinden istasyonu görebiliyordu.

Şamdan *candle holder*
Mumu dik tutan eşya.
Altın şamdan da deftere kaydedildi.

Telgraf *telegram*
Tellerle uzaklara iletilen yazılı haber.
Telgraf trenden sonra geldi.

Vazife *duty*
Birinin üstlendiği görev.
Demiryolcunun vazifesi rayları onarmaktı.